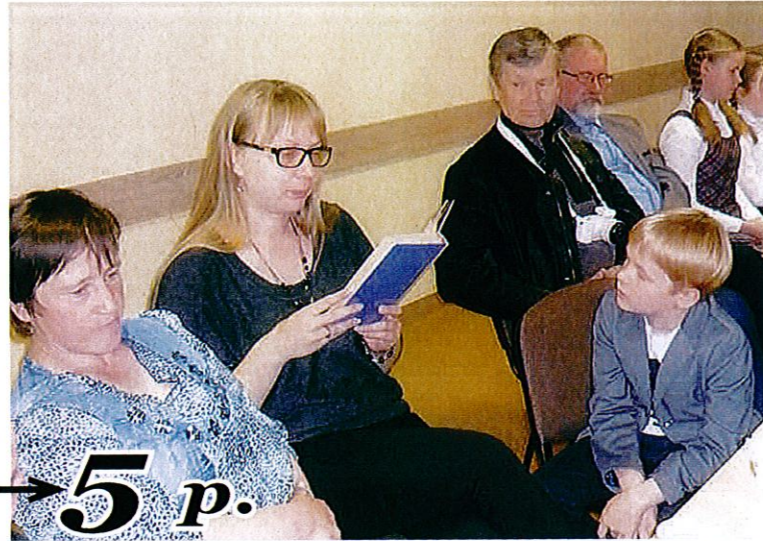

Minint spaudos laisvę atgaivino tradiciją

Diana JOMANTAITĖ

Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos, minimos gegužės 7-ąją, išvakarės Rūdaičiuose buvo neįprastos ir išskirtinės – susirinkusieji į gyvenvietės kultūros namus atsargiai vartė šimtmečių knygų puslapius, su gauduliu skaitė vaikystės pasakas. Po salę pleveno žolelių arbatos aromatas, primindamas ne tik apie lietuvių tautai bei kalbai svarbią dieną, bet ir apie naujai atgaivintą seną lietuvišką tradiciją – arbatvakarį.

Kretingos rajono kultūros centro Rūdaičių skyriaus meno vadovė Sigita Šimkutė

Arbatvakario akimirka – rūdaitiškiai klausosi Almos Andriekienės skaitomos pasakos – iš šios knygos moteriai istorijas skaitydavo dar jos močiutė. Ji anūkę auklėjo – knygą gerbk, prieš paimdama nusiplauk rankas.

Nuotr. iš asmeninio albumo.

ANT AKMENOS KRANTŲ

Minint spaudos laisvę atgaivino tradiciją

(Atkelta iš 1 p.)

Arbatvakarį Spaudos dienos išvakarėse surengė neatsitiktinai. Prieš daugiau negu 100 metų Vilniuje rengti arbatvakariai buvo vienas iš faktorių, padėjusių gaivinti lietuviškumą, kalbą, tautinį identitetą.

Visų pakviestųjų į renginį S. Šimkutė paprašė atsinešti brangių dviasiški knygų, žurnalų, laikraščių. Lietuviški spaudiniai vos tilpo ant stalo, ne vienas brangi knygų spaude šalia savęs. Vieni atsinešė vaikystės knygas, antri – senas močiutės maldaknyges, tretis – kelias dešimtis ar net šimtmetį skaičiuojančius spaudinius. Visi parašyti lietuviškai, primenantys apie tai, kiek daug, sunkiai ir skaudžiai buvo kovota, kad šiandien mes galėtume pilna teise naudoti savo gimtąją kalbą.

„Kas gi tie arbatvakariai? Tai XX amžiaus pradžioje lietuvių rengti slapti susibūrimai, kuriuose dainuodavo lietuviškas dainas, šokdavo tautinius šokių, kur vykdavo susipažinimai ir suartėjimai. Visi šie lietuvių vakarai buvo gausiai lankomi ir galėjo „didžiūotis“ didžiule sėkme. Anų laikų Vilniaus gyventojai – ir inteligentai, ir darbininkai, ir lietuviai, nemokantys lietuviškai, – tuo domėjosi, ypač dainomis. O arbatvakarius Lietuvoje pirmasis 1900 metais inicijavo šv. Rapolo bažnyčios

kunigas Juozapas Ambraziejus. Šio pirmojo kultūrinio sambūrio metu buvo pasiūlyta organizuoti lietuvių kalbos pamokas. Šiomet sukanka 115 metų nuo pirmųjų arbatvakarių, kurie vykdavo Marijos ir Jurgio Šlapelių namuose. O atgaivinti tradiciją rengti arbatvakarius, kurie dabar vėl vyksta M. ir J. Šlapelių name – muziejuje Vilniuje, Pilies gatvėje, inicijavo aktorė Eglė Tulevičiūtė“, – pasakojo S. Šimkutė.

Šis muziejus, kuris augino lietuvių kalbą, ypatingas visai S. Šimkutės šeimai – ten įvyko jos močiutės knygos „Močiutės turtais“ pristatymas.

Rūdaičių meno vadovė tikisi, kad prasmingi arbatvakariai taps tradicija ir Kretingos rajone – draugėn pavakaroti susibūrę žmonės puoselės lietuviškas dainas, kalbą, tradicijas, meną ir kultūrą plačiaja prasme.

„Įsiliudami į šią gražią susibūrimų „akciją“, kuri vyksta Lietuvos mastu, Žemaitijoje mes, rūdaitiškiai, jau nebe pirmieji. Pirmasis arbatvakaris Žemaitijoje įvyko kovo pavarų senoje šimtmetėje sodyboje Telšių rajone, Tučių kaime. Ten Tėvynės pažinimo draugijos nariai su savo ištikimais bičiuliais, bendraminčiais stengiasi atgaivinti, įprasminti senuosius papročius, savo tėvų ir senelių ilgus dešimtmečius iš kartos į kartą perduodamas tradicijas. Būti antraisiais

Dalijos Mineikienės spaudinių kolektyve – ne viena sena ir brangi knyga.

nėra blogai ir tikiuosi, kad arbatvakariai taps tradicija, kartu puoselėsime tai, kas brangiausia“, – viliasi S. Šimkutė.

Todėl arbatvakaryje ji didžiausią dėmesį skyrė ne tik senoms ir brangioms knygoms. Jaukiame vakare skambėjo jos, rūdaitiškio Leono Rimeikos bei vaikų folkloro ansamblio „Bitinukai“ atliekamos lietuviškos dainos, skaitinių ištraukomis dalijosi rūdaitiškiai, kurie kartu su S. Šimkute nepamiršo ir vietinės žiniasklaidos – dėkojo už žinių sklaidą bei bendradarbiavimą.

Pirmojo rajone arbatvakario dalyviai tikisi, kad tokios vakaronės taps tradicija.

Nuotr. iš asmeninio albumo.

Pirmieji arbatvakariai Vilniuje pradėti rengti dar tuomet, kai carinė valdžia lietuviams draudė spausdinti, skaityti, mokytis lietuvių kalba. Arbatvakariai buvo slapti susibūrimai, į kuriuos dėl populiarumo ne visada buvo įmanoma patekti. Atrodytų paprasti susibūrimai atliko labai svarbų vaidmenį – po šių vakarų atsiradavo nemažai jaunimo iš sulenkusių lietuvių šeimų, norinčių išmokti lietuvių kalbos.

Carinei Rusijai niekada nepavyko įvykdyti baisaus užmanymo – naikinant lietuvių kalbą sunaikinti ir lietuvišką sąmonę. Rusų valdininkų planas įgavo atvirkščią veikimą – kalba buvo puoselėjama dar labiau, knygų išleidžiama daugiau. Per 300 metų – nuo lietuvių raštijos pradžios iki 1864-ųjų – lietuviškų knygų iš viso buvo išspausdinta vos 750. Nuo spaudos draudimo pradžios iki 1883-ųjų, kai buvo pradėta leisti „Aušra“, išspausdintos 484 knygos. Nuo 1883-ųjų iki 1903 m., neskaičiuojant laikraščių, buvo išspausdintos 1 tūkst. 372 knygos. Draudimo laikotarpiu lietuviška spauda klestėjo.

